loovende in zijn hart, maar dacht, dat hij niet gedoopt zou mogen worden om zijn erge ziek zijn. En nu was hij al zoo ver heen, dat we geen kans zagen, hem naar de kerk te dragen, en vroegen we dus Ds. Zwaan om hem op de zaal in zijn bed te willen doopen. En zoo gebeurde het; na afloop zongen we Ps. 68:10 op verzoek héél zachtjes. Het was zeer aandoenlijk, dit uitgeteerde lichaam, met die mooie groote oogen, en dat moedige „ja" op al de vragen. Ik hoop, dat de Heere hem nu maar gauw zal wegnemen; zijn lichaam bezwaart hem zoo.

Sinds Dr. Scheurers terugkomst hebben we alweer zoo'n klein tragedie op de ziekenzaal gehad. Een van de eerste avonden na zijn terugkomst, wordt hier een ziek meisje binnen gebracht.... Een allerliefst kind, waaraan ik mij in de twee dagen, dat ze bij ons was, zeer gehecht had; ze was half bewusteloos, maar steeds in een lieve dankbare stemming, en een omhelzing was het loon voor al wat we haar brachten.

Wij waren steeds er over dhende, dat ze zou sterven zonder ooit iets van den Heere Jezus gehoord te hebben, en het was zoo moeilijk in dezen half bewusten toestand iets nieuws te gaan vertellen. Zondagavond (Maandag stierf zij) ging Dr. Scheurer nog even bij haar zitten, en zeide: „Weet je wel, dat je heel ziek bent?" — „Ja". — „En als je nu eens niet weer beter werdt, wat dan?" — „Dan was ik niet bang." — „Zoo, waarom niet?" — „Omdat ik op God vertrouw." — en waarom vertrouw je op God?" — „Omdat Hij voor mij geleden heeft." — „Hoe heet Hij dan, die voor je geleden heeft?" — „Jezus Christus". — „Zoo, weet je dat goed, en hebt je wel eens gebeden of die Heere Jezus dat booze hartje daarbinnen wilde reinigen?" — „Ja". — „Weet je dan, dat je een boos hartje hebt?" — „Ja, een héél boos hartje, o mijn hartje doet zoo'n pijn," — en toen was het helder bewustzijn weer weg. Dr. Scheurer bad toen met ons en haar. O, het was zoo aandoenlijk, die heerlijke belijdenis, uit dat jonge kind, zoo waren wij alweer menschelijk bezorgd geweest voor wat Gods Geest reeds lang, op Zijn wijze, gewrocht had....

Ik begrijp nog niet, hoe dit kind dit geleerd had. Ik heb nog gebrobeerd het haar te vragen, maar dan was het: „van u, juffrouw! en toen ik het hoorde, was ik niet meer bang.' Ik ben er niet achter kunnen komen. Ze is van hier uit begraven. Ds. Zwaan heeft dienst gehouden.

1 Februari 1903.... Ik schreef je van de week over dien zieken jongen, die op de zaal gedoopt was, en over zijn uiterst geduldig lijden.

De Heere heeft hem gisteren gelukkig tot Zich genomen. Ik was zoo blij; eindelijk. De laatste 4 dagen heeft hij liggen sterven, af en toe bijna weg, en dan weer zoo helder, en in die heldere oogenblikken zoo heerlijk gestemd. O, 't was net een boek, waaruit ik elken dag een les leerde; ik heb het al deze jaren nooit zoo bijgewoond. Ik had met hem zulke heerlijke gesprekken, waaruit zoo duidelijk bleek zijn geloof en kinderlijk vertrouwen op den Heer. Den laatsten avond las ik hem voor uit Johannes 14 de eerste verzen, en sprak over de plaats ook voor hem bereid door den Heere Jezus. „Ja, zeker, juffrouw," was het blijmoedig antwoord, „ook voor mij. Maar alléén door het sterven van mijn Zaligmaker." 't Is nu zoo leeg, nu hij er niet meer is, we hebben hem begraven, naast Marinam, en wij zullen een teeken op zijn graf laten zetten.

O, één zoo'n sterfbed weegt zoo ruimschoots op tegen veel teleurstelling, tegen veel onbegrijpelijks, dat we dikwijls in de Javanen zien; het is zoo heerlijk, als God nu en dan zulk een vrucht van het werk hier ons toonen wil. Het geeft nieuwen moed en nieuwe blijdschap om Hem gehoorzaam te dienen en te volgen, ook als Hij de vruchten verborgen houdt....

Hieruit blijkt, dat het groote doel van het Hospitaal, om door den dienst der barmhartigheid de harten te ontsluiten voor de prediking van het Evangelie, wel degelijk bereikt wordt. Waar juist aan dat feit nog onlangs in onzen eigen kring twijfel werd geopperd, en men meende, dat de Javanen wel het Hospitaal wilden gebruiken om daar genezing voor het lichaam te zoeken, maar voor de roepstem van het Evangelie doof zouden blijven, daar was het goed, dat het verslag ons deze vruchten van den medischen zendingsdienst toonen kwam.

Zending.

In een paar pittige asterisken deelt Dr. Wagenaar in de *Zeeuwsche Kerkbode* enkele bijzonderheden mede aangaande de Zending. Als generaal-deputaat voor de Zending is hij het naast bij de bron, en daarom is het nieuws, dat hij meedeelt, nog met het waas der frischheid overhangen.

Over Djogja geeft hij de volgende interessante bijzonderheden. Vooreerst wat de eerste avondmaalsviering aangaat:

„Het H. Avondmaal is door mij bediend" — zoo schrijft Ds. Zwaan — „te Jogja en te Penten. Te Jogja zaten een tachtig broeders en zusters aan, en wel aan één tafel met een zijtafel in het midden. 't Nieuwe stel en kleed zijn toen voor 't eerst gebruikt." Welk een verkwikkelijke ure! De eerstgeborene van Dr. Esser is op zijn dringend verzoek in 't Javaansch gedoopt.

Dan over de Zondagsrust der indische christenen:

De opzieners op een landgoed moeten ook des Zondags vaak werken. Die een beroep of bedrijf uitoefenen krijgen op Zondag geen vrijaf. Ds. Zwaan hield *koempoellan* (kerk) ten huize van eene Mevrouw K. Doch haar werkvolk, zelfs de christelijke *batiksters* (weefsters) enz., die tot de gemeente behoorden, moesten den geheelen dag werken en kregen zelfs geen permissie om den dienst bij te wonen! Een christen-timmerman heeft haar hierom den dienst opgezegd; doch deze kon nu nergens terecht. Dr. Scheurer gebruikt hem nu in 't hospitaal. . . .

En eindelijk over de verplaatsing der Keucheniusschool:

Zie ik wel, dan is de Keucheniusschool te Poerworedjo feitelijk reeds opgedoekt. De familie Zuidema verliet wegens malaria het erf Rotterdam en vertoeft te Jogja. De oudste leerlingen zijn geplaatst bij de predikanten der kerken, voor wier rekening zij worden opgeleid. 5 Jongens zijn bij Ds. Zwaan. Een welgelegen terrein te Jogja schijnt reeds aangekocht te zijn.

Teleurstellend is het laatste bericht, dat Solo voor de Zending gesloten blijft:

Naar we vernemen heeft tegen veler verwachting in, de *Soesoehoenan* van Soerakarta bezwaar gemaakt om toestemming te geven voor de prediking des Evangelies in zijn vorstendom. Hierdoor is de vraag of wij, ondanks het besluit der generale synode van Arnhem, toch Solo zouden aanvatten, b.v. door er een filiaal van 't Zendingshospitaal te openen, voorloopig van de tafel. Doch ook 't gevaar geweken, dat Rome of een der zendingsgenootschappen ons vóór zouden zijn, wat ons later wellicht zeer had kunnen komen te spijten. God regeert en Zijne wijsheid vertrouwen we ook in dezen. 't Komt ons voor, dat men 't best doe, voorloopig hierin volkomen te berusten.

Voor Kootwijks Schelen.

Ingekomen bij den ondergeteekende en in hartelijken dank ontvangen: Door F. B. te Brielle, van N. N. *f* 2.50.

Bij Ds. J. H. Houtzagers: Van den heer G. Torenbeek te Voorschoten, gevonden in de collecte *f* 1.—.

D. HULLEMAN,
Kootwijk. *Penningmeester.*

Uit de Pers.

Over de *verzekerdheid des geloofs* schrijft Ds. R. v. d. Kamp, van Axel in de *Zeeuwsche Kerkbode* belangrijke artikelen, waaraan wij het volgende ontleenen:

Evenmin als wij het recht hebben, om tegen God te zeggen: »Ik geloof en vertrouw U niet op Uw woord!', evenmin hebben wij recht om van 't Heilig Avondmaal ons te onthouden.

En niet alleen worden er tal van verkeerde redenen opgegeven om weg te blijven, eveneens zoekt men de versterking van het geloof op verkeerde wijze.

Stel eens een onderzoek in, hoe men daarover soms spreekt! Dan zoekt men soms de versterking daarin, dat men zeer ontroerd is geweest, ja wel eens een traan heeft gelaten. Dan weer heeft men er niet aan gehad: men bleef er zoo koud bij!

En hoewel wij zeker toestemmen, dat het Avondmaal een zaak is om ontroerd te zijn en niet koud onder te blijven, toch heeft men de versterking niet te zoeken in *onzen* gemoedstoestand, maar wederom alleen in *God*, in Zijn werk.

Dit hebben wij vooral op te merken:

God is het, die daar spreekt. Hij verzekert ons daar van Zijne eeuwige liefde. Hij vermaant ons goedsmoeds te zijn, daar Hij ons leidt aan Zijne hand.

Wij komen niet aan 't H. Av. om daarmede te betuigen, wat wij voor den Heere zijn, maar wij komen daar om uit 's Heeren mond te hooren en te zien, wat Hij voor ons wil zijn.

En in Doop en in Avondmaal hebben wij dan ook wel te letten op het teeken.

Zoo zekerlijk als ik met water gewasschen word in den Doop, even zeker (zoo luidt Gods belofte) heeft Hij mijne ziel door Zijnen Heiligen Geest met het bloed van Christus gewasschen.

Zoo zeker als ik *zie*, dat het brood wo dt gebroken, zoo zeker a s ik *zie*, dat de wijn wordt vergoten, zoo zeker als ik eet en drink, even zeker is (zegt God ons) dat Christus' lichaam voor ons gebroken, Zijn bloed voor ons vergoten is, en wij daarmede ten eeuwigen leven gevoed worden.

De volle nadruk dus valt op *Gods* verzekering. Ja, Hij neemt in Zijne nederbuigende goedertierenheid, als het ware alle gasten tot getuigen, en laat ons openbaar door Zijn dienstknecht verzekeren: »Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt de Heer Zich over degenen die Hem vreezen. Zoo verre het oosten is van het westen, zoo verre doet Hij onze overtredingen van ons. Hij vergeeft Uwe ongerechtigheid; Hij geneest Uwe krankheid; Hij verlost Uw leven van het verderf; Hij kroont U met goedertierenheid en barmhartigheden."

Wat zullen wij tot deze dingen zeggen?

Als God ons zoo zeker en vast laat aanzeggen, dat Hij ons in genade aanneemt, hebben wij dan niet alle reden om dit te gelooven? Ook in dit opzicht zouden we mogen vragen: wát moet de Heere nu nog meer doen? Zóó vele bewijzen en beloften — en toch zijn wij nog zoo dikwijls tot twijfel geneigd.

Hoe moesten wij niet ontroerd zijn over dit feit, dat God in Zijne ontferming, nadat Hij Christus Zijnen Zoon voor ons overgegeven heeft, ons nog zoo vele malen verzekert van *Zijn trouw en liefde*, en dat wij dan nog twijfelen! Voorwaar, de kracht der zonde in ons moet wel groot zijn!

Maar tevens willen wij elkander ernstig vermanen om toch toe te zien op onszelven.

Niet gering te schatten de heiligheden des Heeren: Zijn woord en Zijne Sacramenten.

Laat het ons bede zijn, dat wij meer mogen vervuld worden met heilig en diep ontzag voor des Heeren geboden en woord.

Inderdaad is het treurig, dat vele bekommerden zich onthouden van 't Heilig Avondmaal.

En nog treuriger, dat men in sommige kringen meent, waarlijk Gode een dienst te d en, met die allen van het H. Av. terug te houden. Men dringt er dan op aan, dat in de voorbereidings-predikatie niet zal gehoord worden de liefdelijke bazuin des Evangelies, maar dat daar, om toch vooral de bekommerden af te schrikken, eens goed zal gezegd worden »wat er moet gekend worden." Ja is het niet zoo, dat er in Zeeland nog Gereformeerde kerken zijn, waar men het een slecht teeken vindt, als er zoo velen ten Avondmaal gaan? Wil men, op sommige plaatsen alihans, niet liever, dat er maar enkelen komen?

Dán is bij sommige menschen de preek goed, als er maar duidelijk in uitkomt, dat niet alle belijdende leden kinderen Gods zijn, maar de gemeente bestaat uit bekeerden en onbekeerden. En dan liefst weinig Schriftverklaring, maar een lange toepassing met een stuk voor de onbekeerde leden, ook een stuk voor de bekommerden, en ten slotte ook wat voor de kinderen Gods.

De verzekerdheid bereikt men zoo niet. In den weg des verbonds, door godvruchtig waarnemen en overdenken van den dienst des Woords en der Sacramenten wil God ze schenken. Elke zonde en verwaarlooring van de middelen der genade wreekt zich en wordt gestraft.

Loutre goedheid, liefdekoorden,
Waarheid zijn des Heeren paan
Hun, die *Zijn verbond* en woorden
Als hun *schatten* gadeslaan.

Het is uitnemend, dat Ds. Van der Kamp er op wijst, hoe de verzekerdheid des geloofs in de lijn des verbonds moet gevonden worden, en daarom de louter subjectieve opvatting bij het sacrament en de bediening des Woords schade toebrengt aan het geestelijk leven. Dat gevaar dreigt waarlijk niet in Zeeland alleen.

Maar aan de andere zijde zij men toch ook voorzichtig met niet uit te ver gedreven reactie tegen dit subjectivisme, den schijn op zich te laden, alsof èn bij de voorbereiding voor het Avondmaal èn bij de bediening des Woords, niet op ernstig zeltonderzoek zou moeten worden aangedrongen. De stelselmatige onderscheiding tusschen onbekeerden, bekommerden en bekeerden is stellig onjuist, geeft voedsel aan ziekelijke neigingen en is ondiep van opvatting. Maar even gevaarlijk zou een prediking worden, waarin het onderscheidend element werd gemist, en alle leden der gemeente voor oprecht geloovigen werden verklaard.

Natuurlijk bedoelt Ds. Van der Kamp dit niet. Maar het zou goed zijn geweest, wanneer hij ook tegen die eenzijdige opvatting gewaarschuwd had.

Officieele Berichten.

Classis Gorinchem.

Aan de Kerken wordt medegedeeld, dat in de vergadering der Classe Gorinchem, gehouden 1 Oct. ll., in tegenwoordigheid van Dep. Prov. ad Ex., de Eerw. heer C. J. H. van Diemen, beroepen Predikant te Meerkerk, peremptoir is geëxamineerd en met alle stemmen tot den Dienst des Woords en der Sacramenten toegelaten. Stelle de Heere onze God dezen Zijnen dienstknecht tot een rijken zegen.

De Classe voornoemd:
Ds. H. Haspers, *scriba.*

Weleerw. en Eerw. Broeders!

De kerk van Sprang komt nog eenmaal met het vriendelijk verzoek tot de zusterkerken in den lande, die haar in haar grooten nood nog niet de behulpzame hand geboden hebben.

Reeds ruim een tweehonderd kerken gaven aan onze vraag vriendelijk gehoor en collecteerden voor ons of zonden ons een gave. Ook ontvingen we enkele malen van particulieren giften, 't welk alles ons hart met innige blijdschap en dank heeft vervuld.

Wanneer nu ook de ontbrekende kerken voor ons iets willen doen, dan zijn wij geholpen en kunnen de hypotheek aflossen, die afgelost worden moet.

En het is zoo gemakkelijk, broeders, om iets, misschien niet veel, maar iets te doen.

Wij weten wel, de behoeften in de eigen gemeenten zijn groot, maar vergeet niet, onze nood is van zoo zeldzamen aard.

Och, broeders, betracht ook in dezen de gemeenschap der heiligen door in uw midden voor ons een collecte te houden. Gij helpt eene zuster die in het vuur der beproeving ligt en die tot u de hand uitstrekt om hulp.

Namens den kerker. der Geref. kerk van Sprang:
Ds. J. Visser.
F. M. de Jong.

Verslag van de Centrale Pastorale Conferentie, gehouden te Zwolle 13 Aug. 1903.

II.

Het Sabbatisme.

De referent, Ds. Kunst van Schipluiden, begint met de opmerking dat het noodig is aan het sabbatisme onze aandacht te schenken, niet zoozeer omdat het in zoo ruimen kring zou verbreid zijn, als wel om de eigenaardige wijze van propageeren der sabbatisten voor hun stelsel, die sommigen in verwarring zou kunnen brengen. Het sabbatisme, het vieren van den zevenden dag der week als rustdag, kwam weer op als gevolg van veler subjectivisme en miskenning der historie.

Achtereenvolgens worden nu de verschillende bewijsgronden, die de sabbatist aanvoert tot verdediging zijner leerling, ter sprake gebracht en getoetst. Allereerst het beroep op het voorbeeld van den Heiland, dat weerlegd wordt door te wijzen op het onderscheid tusschen den staat zijner vernedering en zijner verhooging, waarin ook het verschil van sabbathsheiliging naar het Evangelieblad verklaard wordt. Aangewezen wordt het onhoudbare hunner bewering als zou de Heiland niet op den eersten weekdag zijn opgestaan en met zijn discipelen hebben vergaderd.

De practijk der apostelen, evencens omgesmeed in een wapen dat de sabbatist hanteert, wordt aangegeven en blijkt in geenen deele in hun voordeel te pleiten. Tegenover onjuiste exegese van en verkeerde conclusie uit plaatsen als 1 Cor. 16:1 en 2, Hand. 20:7 en Openb. 1:10 wordt de goede exegese gesteld, waaruit de gevolgtrekking gemaakt kon worden dat in de dagen der apostelen reeds een begin van heiliging van den eersten dag der week viel waar te nemen, aanvankelijk nog naast den zevenden dag. Het willen handhaven van de schaduwachtige inzettingen door sommige dwaalleeraars werd echter oorzaak, dat de apostelen krachtiger tegen de sabbatsviering in het krijt traden. Plaatsen als Rom. 14:5, Col. 2:3—17 en uit den Galatenbrief komen hier te sprake, die het schaduwachtige in den Joodschen sabbat aantoonen.

Tegenover de bewering der sabbatisten als zou de historie der eerste eeuwen hun in 't gevlij komen, worden aangehaald uitspraken van Plinius, Justinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Eusebius en anderen, die er op wijzen hoe de Dag des Heeren al meer in aanzien rees en de Kerk geleidelijk door den Geest des Heeren tot de viering van den eersten weekdag gebracht werd.

Weerlegd wordt vervolgens het beroep der sabbatisten op de omstandigheid, dat Joden haar den sabbat in oneere zou gebracht hebben en dat de bedoelingen van Keizer Constantijn, den vader der Zondagswetgeving, verre van Christelijk zouden geweest zijn, door de stelling dat in de Kerkhistorie niet de menschelijke factor en het menschelijk motief beslissend is.

De bewering der Roomsche Kerk dat de Zondagsviering op haar gezag berusten zou, waarom deze dus voor Protestanten verwerpelijk zou wezen, wordt als aanmatiging verworpen, in verband waarmee onze verhouding tegenover de Kerk der Middeleeuwen wordt aangegeven en de tegenstelling gewraakt van den Sabbat als rustend op Goddelijken grondslag en den Zondag die een kerk lijke of menschelijke inzetting zou wezen.

Nadat de referent nog gewezen heeft op de verkeerde Schriftbeschouwing die aan het vragen om een bepaalden tekst ten grondslag ligt; op het in zekeren zin verkeerde om de Wet der Tien geboden te noemen Gods onveranderlijke wet, stelt hij de Schriftuurlijke Sabbatsgedachte in het licht in verband met het werkverbond en de tweeërlei bedeeding van het genadeverbond, om te eindigen in de conclusie, dat het sabbatisme, afvoerend op het pad van sectarisme, gewoonlijk vergezeld van meerdere ketterijen, door ons met kracht moet worden bestreden.

Dit degelijk stuk geeft aanleiding tot verschillende vragen en opmerkingen.

Zoo wordt o.a. gevraagd, of de sabbatisten bewijzen kunnen, precies den laatsten dag der week te onderhouden; met welken Zonsondergang die dag dan begint: met dien van het Oosten, of dien van de Westersche landen? Hierop wordt geantwoord, dat de sabatisten feitelijk 't Joodsche jaar weer moetan invoeren. Er wordt op gewezen, dat de referent *exegetisch* krachtiger had kunnen spreken. Jezus komt telkens op den eersten dag der week met de jongeren saam na Zijne opstanding; als er staat in de Openbaring ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ kan daar niet anders mede bedoeld zijn dan de dag geheiligd door Jezus' opstanding; κυριος wijst na den tijd der opstanding altijd op den verheerlijkten Middelaar.

Een ander vraagt, of niet meer nadruk moet gelegd worden op de gedachte van Calvijn en Ursinus, die den Zondag beschouwden niet als een dag van goddelijke maar van kerkelijke instelling. Want dagen en maanden en jaren mogen wij niet onderhouden. In dat standpunt ligt kracht tegen het sabbatisme. De Goddelijke dag was een schaduw, maar die schaduw van den O. T. Sabbat is vervuld. Aangezien er samenkomsten der gemeenten moeten zijn enz. is de Zondag noodig volgens kerkelijke instelling. Hiertegenover wordt opgemerkt, dat de instelling van den rustdag niet tot de schaduwachtige wetgeving behoort, daar het sabbatsgebod reeds in het paradijs is gegeven, en dat het „heiligen" niet een gedeelte maar *geheel* „de dag des Heeren" geldt, en dat het in onze dagen, ook in onze kerken, zeer noodig is daarop nadruk te leggen.

Na deze discussie kwam de derde referent aan het woord, Ds. Kramer van Beverwijk.

Verbetering:

In I — vorig No. — staat in het laatste gedeelte:

dat zoowel voor een zg. wetenschappelijke Dogmatiek als voor een preek alleen, de H. S. moet en kan zijn de kenbron en richter...; *lees*: als voor een preek, alleen de H. S....

De eerste al. van stelling 7: „Scheiding tusschen Dogmatiek en Ethiek is principieel fout", behoort als laatste alinea bij stelling 6.

De Vijftiende Centrale Diaconale Conferentie

(*Slot.*)

Punt X. Gereformeerde Ziekenverzorging.

Punt IX, door het Comité op de agenda geplaatst, werd voorloopig overgeslagen en kon ten slotte wegens gebrek aan tijd, evenals een paar andere vragen, staande de vergadering ter tafel gebracht, niet in bespreking komen. In behandeling kwam nu de vraag, ingezonden door de Diaconie te Assen.:

„Op welke gronden verdient het aanbeveling, dat Diaconiën van groote Gemeenten zich aansluiten bij de Gereformeerde Zieken verpleging?"

Br. Timmer deelt mede, dat te Assen geen afdeeling van de Ver. voor Geref. Ziekenverpl. (lees: verzorging) bestaat en zou daarom gaarne ingelicht worden over de verhouding van andere Diaconiën tot deze Ver. en over het nut en profijt ervan, opdat Assen voor zich de vraag zou kunnen beantwoorden, of het gewenscht is pogingen in 't werk te stellen, ook daar zulk eene afd. op te richten.

Br. v. d. Bosch deelt daarop mede, hoe de verhouding tusschen de Diaconie en de afd. te Meppel geregeld is. Br. Janse merkt op, dat er gevraagd wordt naar de gronden. Hij ziet geen kans deze aan te geven, wel om het tegenovergestelde te bewijzen.

Ds. Teerink deelt mede de regeling dezer zaak te Amersfoort, waar de afd. verschillende hulpmiddelen bezit en de Diaconie hiervan voor hare armen gebruik maakt. De Ver. voor Geref. Ziekenverz. beantwoordt nog niet aan haar doel. Zij leidt ziekenverpleegsters op, en eerst dan, wanneer deze in voldoend aantal gevormd zijn, zullen de Diaconiën, zoo noodig, op aanvrage er van gediend kunnen worden.

Punt XI. Particuliere vereenigingen.

Aan de orde komt nu punt XI, ingezonden door de Diaconie te Wormerveer.

„Mogen Gereformeerden medewerking verleenen aan een particuliere vereeniging voor armenzorg, die geen kerkelijke kleur heeft?"

Ds. Jonker leidt deze vraag in en deelt mede, dat te Wormerveer een dergelijke vereeniging is opgericht, die zich door middel van bezoek zusters ten doel stelt, de liefde van Jezus te openbaren. Deze vereeniging heeft de hulp en medewerking onzer Diaconie aldaar ingeroepen, en nu meenden sommige broeders, dat hieraan voldaan mocht worden, terwijl anderen er zich tegen verklaarden en in deze vereeniging eene miskenning van het Diaconaat zagen. De laatsten oordeelden, dat de arme broeders en zusters onzer Kerk geheel en alleen door de diakenen moesten ondersteund worden. Opdat nu laatsbedoelden in hun beginsel gesterkt mochten worden, begeerden zij in dezen een besliste uitspraak der Conferentie. Nu eenige mededeelingen van den Secretaris omtrent een dergelijke vereeniging, spreekt br. Blankenberg over „Liefdadigheid naar Vermogen". Het doel dezer vereeniging is onder meer, ook het aanleggen van een groot register, waarin alle armen vermeld worden, en de ondersteuning door hen ontvangen. Alle Diaconiën en besturen van armenzorg worden verzocht, daar aan mede te werken en hebben recht van inzage der registers. Onze Diaconie te Amsterdam heeft evenwel bedankt om met deze vereeniging samen te werken, mede omdat zij de namen der eigen armen niet openbaar wenscht te maken.

Leden dier vereeniging ontvangen, evenals bij tal van dergelijke vereenigingen op andere plaatsen, een plaatje aan de deur als bewijs van lidmaatschap.

Spreker ontraadt ten ernstigste aan zulke vereenigingen steun te verleenen of persoonlijk er aan mede te doen. Br. Spier wil de vraag, zooals deze geformuleerd is, met een beslist *neen* beantwoorden, doch meent dat er soms vereenigingen kunnen zijn, waaraan wij heel goed medewerken. Zoo is spreker lid eener vereeniging, die zich ten doel stelt om jongens en meisjes aan eene betrekking te helpen. Aan zulk eene vereeniging kan ieder meedoen, mits het niet tegen eenig beginsel strijdt.

Van verschillende zijden wordt opgemerkt, dat dit laatste niet gelijk is met hetgeen de vraag bedoelt. Deze spreekt van armenzorg. Algemeen is men het eens, dat wij onzen steun en onze kracht niet moeten geven aan vereenigingen van armenzorg, die het ambt miskennen.

Ds. Teerink wenscht de vraagt eveneens beslist ontkennend te beantwoorden, omdat zulke vereenigingen het Orgaan der barmhartigheid miskennen, en dringt daarom op onthouding aan.

Ds. Jonker vraagt eindelijk nog: „Zoo voor een arme *f* 8.— noodig is, mogen de diakenen er zich met *f* 5.— afmaken en toelaten dat een neutrale vereeniging dit met f 3.— aanvult?" Deze vraag wordt, onder instemming van den geachten vrager, door de vergadering eenparig ontkennend beantwoord.

Punt XII. Ouden van dagen.

Vervolgens komt in behandeling punt XII, ingezonden door de Diaconie te Alkmaar:

„Heeft de Diaconie het recht en de bevoegdheid een oude van dagen *tegen* zijn wil, doch in zijn belang, te nopen tot het verpleegd worden, hetzij bij particulieren, hetzij in een c. q. op te richten Huis voor Ouden van dagen?"

Br. Terhaak deelt mede, wat aanleiding tot deze vraag gegeven heeft. Een broeder van 74 jarigen leeftijd, die altijd als kluizenaar gewoond heeft, kan niet meer werken. Nu zou de Diaconie hem gaarne bij een ander, b.v. bij een bejaarde weduwe, huisvesting verleenen, met het oog op mogelijke ziekte, verpleging, enz. Blijft hij alleen in zijne woning, dan zou hij, zonder dat men het weet, hulpeloos kunnen neder liggen. Bovendien is het voordeeliger en beter, dat hij bij een ander huisvesting krijgt. Doch onze kluizenaar wil blijven, waar hij is. Hoe daarmede nu te handelen?

Br. Noteboom meent, dat deze vraag gemakkelijk is te beantwoorden. Men moet rekening houden met de personen, hun karakter, geaardheid, humeur enz. Tenslotte moet men zich toch schikken naardat de persoon is.

Eenparig is de vergadering van oordeel, dat wij op wettelijke gronden geen recht hebben te dwingen. Wel kunnen wij onzen zedelijken invloed aanwenden.

Punt XIII. Verslagen.

Eindelijk waren wij gekomen aan de bespreking van het laatste punt, afkomsting van de Diaconie te Buiksloot:

„Is het niet noodig, en hoe is het mogelijk te maken, dat de besprekingen op de Centrale en Prov. Diac. Conferenties, voor de Diaconiën van *blijvend* nut kunnen zijn?"

Br. Blankenberg zegt, dat het laatste nummer van het Diac. Correspondentieblad een voldoend antwoord op deze vraag geeft. Andere broeders zouden gaarne het voornaamste van het verhandelde op vorige Conferenties ook in hun bezit willen hebben. Het Comité zal dit in overweging nemen. Na nog eenige bespreking wordt besloten, het verslag dezer Conferentie ter plaatsing op te zenden aan het Diac. Corr. blad, de Bazuin en de Heraut.

Sluiting.

Hiermede aan het einde onzer besprekingen gekomen zijnde, wordt nog besloten, dat de Conferentie bestendigd zal blijven. Voor plaats van samenkomst der volgende Conferentie worden genoemd: Utrecht, Arnhem, Zwolle en Amersfoort. Aan het Comité wordt de bepaling van plaats en tijd der 16e Conf. overgelaten. Ten opzichte der adviseurs wordt gezegd, dat waar de Conf. vergadert, ook de predikanten te dier plaatse als zoodanig zullen genoodigd worden.

Niets meer aan de orde zijnde, verklaart de Voorzitter deze 15e Conferentie gesloten. Hij vraagt vergeving voor hetgeen hij misdaan zou kunnen hebben, hetzij door een of ander woord, of door gebrekkige leiding. Hij heeft niets kwaads bedoeld en nog minder iemand te kwetsen. En waar wij nu gereed staan deze plaats te verlaten, past het ons God te danken, dat Hij ons den zegen van dezen dag heeft willen schenken. Onze roeping is het, het gesprokene en gehoorde van dezen dag te verwerken. Elk onzer doe, wat zijne hand vindt om te doen, ten einde het Diaconaat tot ontwikkeling te brengen.

Nog spreekt de Voorzitter een woord van dank aan onzen geachten adviseur voor diens degelijke adviezen, aan de Diaconie en Kerkeraad van Amersfoort voor de goede en vriendelijke ontvangst, en aan allen, die tot het welslagen dezer Conferentie hebben medegewerkt.

Ten slotte neemt nog de Vice Voorzitter, Br. Terhaak, het woord om als tolk der vergadering onzen bekwamen en geachten Voorzitter dank te zeggen voor diens flinke leiding, en wenscht hem des Heeren zegen en huipe toe.

Daarop gaat Ds. Teerink voor in dankgebed.

Namens het Comité
R. Brokkhuizen, Secretaris.
Meppel, September 1903.

Buitenland.

Engeland. Een beeldenstorm in de XXste eeuw.

Wellicht heeft nergens in Engeland de Ritualistische richting zoo hare triumfen gevierd, als in eene Episcopaalsche gemeente te Brighton.

Er werd een beeld van de maagd Maria en van den Heere Jezus aan het kruis in het kerkgebouw gebracht.

Ten slotte werd een Crusifix aan den kansel gehecht. De rechtbank moest zich meermalen met die gemeente bezig houden en tengevolge daarvan kreeg de predikant der kerk van den Kanselier der diocese bevel, de aanstootelijke versierselen weg te nemen, met de bedreiging, dat, als hij hiertoe niet overging, de ornamenten met geweld zouden verwijderd worden. De gemeente antwoordde hierop, dat zij zich bij een gewelddadig ingrijpen ten opzichte van de versierselen harer Kerk met kracht daartegen verzetten zou.

Dit verhinderde echter niet, dat op den 15ten September van dit jaar, zonder op verzet te stuiten, de beeldenstorm werd uitgevoerd. Van de beeldenstorm der zestiende eeuw verschillen den uitgevoerde operaties in Brighton slechts hierin, dat zij niet door een wilden hoop, maar van overheidswege met kalm overleg plaats grepen. De voor het werk gehuurde arbeiders drongen de kerk binnen en verbrijzelden de biechtstoelen met bijlen en hamers.

De beelden van Christus en Maria werden in zakken gepakt en op een gereedstaanden meubelwagen gelegd. Onderscheidene crucifixen werpen afgerukt, eenige wijwaterbakjes vergruizeld en een eeuwige lamp verwijderd. De predikant protesteerde met zijn drie hulpredikers tegen deze heiligschennis en nam daarop het hostiekasje van het altaar en ging, de aangrenzende sakristij, waar hij met hen, die hem begeleidden, nederknielde onder het uitspreken van luide gebeden. Inmiddels waren ook vele dames der gemeente saamgestroomd, die weenend, maar te vergeefs, de arbeidersliedeu van hun vernielingswerk zochten af te houden.

Het is te hopen, dat de predikant en de gemeente zullen verstaan, dat zij, wanneer zij waarlijk overtuigd zijn, dat tot meerdere verheerlijking van Gods naam in de kerkgebouwen beelden, biechtstoelen enz. enz. noodig zijn, — zij ook geroepen zijn om zich niet bij dien beeldenstorm neer te leggen, maar over te gaan tot het stichten eener vrije kerk, en tot het bouwen van een ander kerkgebouw, dat men dan kan inrichten naardat men meent dat het wezen moet. In de Episcopaalsche Staatskerk moet de overheid gehoorzaamd worden, of dat kerkbestuur dat zijn macht ontleent aan de overheid.

Of het mogelijk zijn zou, vrije Ritualistische Kerken enkel door de gaven der gemeenteleden in stand te houden, is echter de vraag.

Duitschland. Een jubileum.

Den 20sten September vierde de Gereformeerde Evangelische Parochiale gemeente van Berijn

het feest van haar tweehonderd-jarig bestaan. Niet alleen nam de gemeente hieraan deel, maar ook was de keizerlijke familie, die van huis uit Gereformeerd is, vertegenwoordigd, terwijl ook afgevaardigden van kerkelijke besturen en andere lichamen aanwezig waren.

De eerste predikant dier kerk, Noatz, hield de feestrede. Uit het geschrift dat hij in het licht gaf over de leidingen Gods met deze gemeente, blijkt het, hoe de Unie ook in die gemeente werd gebracht. In 1817 noodigde de predikant Wilmsen de ouderlingen uit, aan het Avondmaal dat den 31sten October zou gehouden worden, deel te nemen. Daarbij zou dan de Unie-ritus, of liturgie die voor de Luthersche en Gereformeerde kerken was opgesteld, gebruikt worden. Ofschoon de ouderlingen in dit stuk niet eenstemmig waren, toch voerde men kaarsen, een crucifix en de consecratiën in. Hierdoor was de inlijving der gemeente bij de Unie een voldongen feit geworden.

In het geschrift dat bij deze gelegenheid uitgegeven werd, is niets te lezen van de goedkeuring der gemeente. Bij de stichting der kerk was uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat zij ten eeuwigen dage de Gereformeerde belijdenis getrouw blijven zou, zelfs wanneer de koninklijke familie de Gereformeerde belijdenis prijs gaf.

De Gereformeerde Bond wist zich te doen gelden toen de gemeente eenige jaren geleden een derden predikant beroepen moest. De Evangelische Opperkerkeraad stelde den eisch, dat in de oorspronkelijk Gereformeerde gemeente minstens één predikant der Gereformeerde belijdenis moest toegedaan zijn. De candidaat welke beroepen werd, nam de verplichting op zich, om als dit verlangd werd, de aanstaande lidmaten in den Heidelberger Catechismus te onderwijzen.

De *Reformirte Kirchenzeitung* voegt hier het volgende aan toe: „Allen die meenen dat de „Parochiale kerkgemeente" eene geunieerde is, dwalen". Niet alleen volgens de oorkonde bij de stichting opgesteld, maar ook volgens den feitelijken toestand is deze gemeente Gereformeerd, daar al hare predikaten de Gereformeerde belijdenis moeten beamen en nog ten huidigen dage volgens den Heidelberger onderwijs moeten geven. Wanneer dit niet geschiedt, vers:huilt men zich achter het Koninklijk Consistorium, welk kerkbestuur, volgens zijn gevoelen, niet naar recht, ontslaan kan van de verplichting tot het leeren van den Heidelberger.

Wij voor ons zijn van oordeel, dat deze dingen wel op het papier kunnen geschreven worden, doch de bedoelde gemeente er niet veel aan heeft. Ten slotte heeft het koninklijk Consistorium en ter laatster instantie de Opperkerkeraad alles in deze te zeggen. De invoering van de Unie blijkt steeds meer aan vele kerken opgedrongen te zijn.

Gemengd nieuws.

Zondagsrust in Noorwegen. Noorwegen is zeker van heel Europa en evenzeer van heel Amerika het land, waar het meest en het best de Zondagsrust in eere wordt gehouden.

Magazijnen, kantoren, fabrieken, drankwinkels, blijven krachtens de wet, maar toch gewillig, den geheelen Zondag gesloten.

De rust der werklieden wordt krachtdadig door de wet beschermd. Sedert 1892 mogen er des Zondags geen couranten gedrukt of uitgegeven worden, en sedert 1895 genieten de bakkers, zoowel de patroons als hunne werklieden, ook Zondagsrust.

Te Christiania, de hoofdstad van Noorwegen, rijden des Zondagsochtends geen trams, en sedert eenigen tijd worden er, om de bestellers de zoo hoog noodige en heilzame rust te gunnen, evenals in Londen, des Zondags door de post geen brieven meer bezorgd.

Sedert meer dan twaalf jaren is de begrooting der Staatspoorwegen in Noorwegen verhoogd geworden met 100,000 fr. per jaar, teneinde het dienstdoende personeel te kunnen uitbreiden en, in navolging van hetgeen in Zwitserland geschiedt, aan al de ambtenaars en beambten om de drie weken een vrijen Zondag toe te staan.

Nergens, zoo voegt de berichtgever er bij, is het huiselijk leven beter ontwikkeld dan in Noorwegen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

STOKOUD EN ZESTIEN JAAR.

VOOR- TOCH ACHTERUIT.

XIX.

Vijf jaar lang bleef Lukas bij den boer en vond gelegenheid een aardigen duit over te leggen.

Inmiddels rijpte bij hem de begeerte, om een eigen boerderij te hebben. Hij had zich verloofd met de eenige dochter van zijn baas, welke laatste zeer goed had bespeurd, dat Lukas een oppassend, werkzaam man was. Dat kwam te meer uit, daar de zoon van den boer een lui en traag jongmensch was, die voor heel weinig deugde.

Toen Lukas zijn voornemen te kennen gaf om te gaan trouwen, en zijn eigen zaken te gaan drijven, vond zijn aanstaande schoonvader dat best en zei:

„Dan behoeft ge niet ver te trekken. Mijn plaats is toch veel te groot en ik word al oud. Als ge hier wilt blijven en wij elkaar kunnen helpen, zal ik u een stuk grond kosteloos afstaan, en als ge er meer bij wilt hebben, nu dat vinden we wel."

Zoo was dan Lukas Short zijn eigen heer en meester geworden. Hij bouwde zich een aardig huis, en wijdde zich met hart en ziel aan zijn bedrijf. Het ging hem daarin bijzonder goed, zoodat hij binnen enkele jaren reeds een welgesteld man kon heeten. Steeds had hij zich voorgesteld dat 't zoover was nogeens naar het oude land zijner inwoning te gaan. Doch omstreeks den tijd dat hij meende aan dat plan uitvoering te zullen geven, kwam uit Engeland de droeve tijding, dat zijn zuster was heengegaan om niet weder te keeren.

Toen besloot Lukas, die nu geen naaste betrekkingen in Engeland meer had, in zijn nieuw vaderland te blijven. Hij heeft het dan ook nooit meer verlaten.

Mettertijd werd Lukas vader van een groot gezin, dat toen hij vijf en veertig jaar was, reeds acht leden telde, hemzelf ingesloten. Zorg kende hij echter weinig, want alles liep hem mee. Zijn boerderij was reeds tweemaal groter dan toen hij trouwde; zijn vee kon hij met goede winst verkoopen, en zijn akkers loonden rijkelijk de moeite er aan besteed. Toen Lukas vijftig jaar oud was, stierf zijn schoonvader en viel hem diens erfenis ten deel. Spoedig daarop werd hij voor een zekere som eigenaar van al het land dat zijn schoonbroeder had geërfd, die geen lust meer had in den landbouw en in de stad ging wonen. Zoo was onze vriend een welgesteld man geworden, die wat het aardsche betreft, wel vragen mocht: „Wat ontbreekt mij nog?"

Het antwoord kan dan gerust luiden: Niets.

Maar als diezelfde vraag eens gedaan was geworden, met het oog op de hemelsche en eeuwige dingen, dan zou het antwoord hebben moeten zijn: Alles!

In den eersten tijd van zijn huwelijk was Lukas nog altijd trouw elken Zondag — al ware het dan ook uit sleur — ter kerk gegaan, en werd ook wel eens in zijn huis een hoofdstuk uit de Schrift gelezen. Maar toen zijn schoonmoeder was gestorven, en zijn schoonvader begon te sukkelen, zoodat die niet meer ter kerk kon gaan — 't was een uur rijdens — vond de schoonzoon het gemakkelijker ook maar thuis te blijven, te meer daar de moeder de kinderen toch niet alleen kon laten en meegaan.

Bij het aangroeien van het gezin, werd het ook al te lastig en te druk om in den Bijbel te lezen. Lukas' vrouw was daarbij iemand, wel zeer bekwaam in het huishouden, en gesteld op orde en netheid, maar onverschillig voor de eeuwige dingen, al deed zij ook al haar best om braaf te wezen. Trouwens man en vrouw waren overal als brave menschen bekend, hadden voor hun medemenschen wel wat over, en leefden naar het uiterlijke onberispelijk.

Brave menschen en vrome menschen zijn niet dezelfden. Want hoe braaf Lukas Short ook mocht zijn, met vrome menschen had hij weinig op, eenvoudig wijl hij er zelf geen was.

Want het was hem gegaan even als zoovelen, die den Heere slechts met een half hart of om der menschen gunst, of ook des voordeels wille dienen. Dat gaat een poos, maar zoodra zij meenen het te kunnen laten, houdt het op. Dat komt omdat de liefde Gods niet in hun harten is uitgestort, zij dienen uit vrees, en de apostel zegt ons, dat er in de oprechte liefde geen vrees is. Zulke menschen zouden liefst leven naar 't goeddunken van hun boos, zondig hart, doch omdat zij bang zijn, dat God de Heere hen zal straffen, of dat de menschen er wat van zullen te zeggen hebben, leven zij zoo het heet godsdienstig. Gaat echter alles goed, hebben zij zich aan de menschen niet meer te storen, dan laten zij den dienst des Heeren stil rusten en bemoeien zich verder alleen met de dingen dezer wereld.

Van nature zijn we allen daartoe geneigd en gelijken op de menschen, tot wie de oude dichter Coornhert terecht spreekt:

„Mocht gij op 't aardrijk eeuwig bouwen,
Gij liet den Heer Zijn hemel hou'en."

Zulk een was Lukas Short, en daarom kon men zeggen, dat hem, wat het ware leven, en het waarachtig geluk betreft, alles ontbrak. Hij werd door velen benijd; eigenlijk was hij diep te beklagen, al wist hij dat zelf niet.

Zestig jaar was Lukas Short oud geworden. Zijn oudste zoon telde nu reeds ruim 30 jaar en woonde, gelijk al de andere kinderen bij zijn ouders in. De vader was nog een flink, krachtig man; moeder bestuurde het huishouden nog even goed als een vijf en twintig jaar geleden, en werd door haar dochters trouw daarin gesteund. Twee gehuwde kinderen leefden mede op de hoeve, waar ruimte genoeg was.

Het ging in deze kleine maatschappij zeer vredig toe. Ieder sprak met lof over de orde en de eensgezindheid die onder de bewoners der hoeve heerschte. Men hielp en diende elkander en allen golden voor oppassende menschen. Er werd, zoo vinden we van hen gemeld, nooit gevloekt of ruwe taal gesproken; geen hunner ging zich ooit aan sterken drank te buiten, en in vele opzichten konden de echtelieden Short en hun kinderen anderen ten voorbeeld strekken.

Maar we vinden ook nog andere dingen gemeld. Allengs was Lukas Short zoover afgeweken, dat hij nooit meer naar een kerk ging en zijn kinderen volgden trouw vaders voorbeeld. Des Zondags rustte wel zooveel mogelijk het werk, maar dan ging men uit rijden of varen of vermaakte zich thuis. Gods Woord werd in het geheel niet meer gelezen; zelfs zou niemand geweten hebben, waar ergens in huis een Bijbel te vinden. Ook het bidden voor en na den maaltijd, was allengs in onbruik geraakt, wijl de ouders er geen behoefte aan hadden, de kinderen er niet aan dachten. In een woord, hoe braaf en voorbeeldig ook in de oogen van sommigen, toch was het gezin van Lukas Short een God loos gezin, en wandelde men er op een weg, welks einde is dood en verderf.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Berkel en Rodenrijs, L. J. C. Kreijt, te Monnikendam. — Wommels, H. Koffijberg, te Zevenhoven. — 's-Graveland, O. J. Geerling, te Brouwershaven.

AANGENOMEN: Tholen B, G. Verrij, cand. te Heinenoord.

BEDANKT: Giesendam B en Baarland, A. Voogel, te Waarder.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Midlum, I. G. Knotnerus Jr., cand. te 's-Gravenhage. — Oosterwolde, P. Kuylman, te Barneveld. — Klundert, Dr. A. Troelstra, te Burgwerd. — Vlissingen, (vac. Bakhuizen van den Brink), J. Groeneweg, te Beilen. — Slijk-Ewijk, Dr. F. J. Los, te Barneveld. — Middelburg, J. de Visscher te Makkum. — Oudendijk, A. Tiessen, te Bakkeveen. — Lemele, W. W. van Haaften, cand. te Sliedrecht. — Midwoud en Makkinga c. a., D. N. Zuidhof, cand. te Groningen. — Spijkenisse, L. W. Erdman, cand. te 's Gravenhage. — Andel, H. C. Lamberts, te Lunteren. — De Rijp J. W. Poort, te Ursem.

AANGENOMEN: Feyenoord A. Voors, te Oude haske. — Sleen, A. E. Boers, te Wieringerwaard.

BEDANKT: Leeuwarden, Dr. I. M. J. Hoog, te Nijmegen. — Hoogcarspel, R. de Boer, te Culemborg. — Elburg, J. J. van Ingen, te Hazerswoude — Wedde, H. Klimp, te de Leek. — Hoogblokland, B. Batelaan, cand. te Koudekerk a/d Rijn. — Oosterend, C. W. Coolsma, cand. te Delfshaven. — Veendam, E. J. ter Spill, te Ruinen.

Geabonneerden op DE HERAUT wordt beleefd verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, geëindigd 30 Sept. jl., ten bedrage van ƒ 1.20, per postwissel over te maken, welken men gelieve te adresseeren aan

De Administratie van „De Heraut"
Amsterdam.

Inteekenaren op het premiewerk DE GEMEENE GRATIE, *die het daarvoor verschuldigde driemaandelijks wenschen te voldoen, herinneren wij aan de kwartaal-betaling van ƒ —.75 per aangevraagd exemplaar.*

Na ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Oct.. 1903.

Advertentiën.

GETROUWD:

RIEMER J. PRAAMSMA,
Hoofd der school m.d. Bijbel te Helder,
EN
JOHANNA H. P. C. ONVLEE,

die, mede namens wederzijdsche familiebetrekkingen, hun hartelijken dank betuigen voor de vele en hartelijke blijken van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

Baarn, 6 October 1903.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

Inw. Zending en Bijbelcolportage in N.-BRABANT en LIMBURG.

Met hartelijken dank ontvangen in de maand September: Van E. Kraan, 's Gravenhage ƒ 2.50, door Ds. Slager, Nijverdal v. d. Jongedv. ƒ 5, door Ds. Van Haeringen, Genderen van N. N. ƒ 2.50, van Joh. Staal, Aalten ƒ 2.50, van Geref. kerk, Haamstede (Z.) ƒ 2, van Geref. kerk, Heusden ƒ 1.50, van Geref. kerk, Groningen *A* ƒ 10, van Geref. kerk, Middelburg *C* ƒ 25, van G. v. W., Dordrecht ƒ 25, van Mej. J. Zeldenrijk, Gouda, huisbusje ƒ 4.90.

Met vriendelijke aanbeveling:
A. C. VAN DRIMMELEN, *Penningmeester.*

Klundert, 5 October 1903.

Wed. P. VAN EIJK & ZONEN,
DAMRAK 60 en DAM 15–17

Koopen en verkoopen EFFECTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden en Zilveren MUNTEN en vreemde BANKNOTEN. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO tot dageliiks vast te stellen rentekoers.

Groningsche Hypotheekbank voor Nederland,
Gevestigd te GRONINGEN.
OUDE BOTERINGESTRAAT No. 72, hoek MUURSTRAAT.
Maatschappelijk Kapitaal ƒ 1,000,000.

Commissarissen: PROF. MR. D. P. D. FABIUS, J. H. DE WAAL MALEFIJT, A. W. SCHIPPERS, JHR. H. A. WTTEWAALL VAN STOETWEGEN, H. LUIKING, MR. P. DIELEMAN, E. G. WENTINK, J. BOUWES, JOH. TERPSTRA en Mr. H. VAN DER VEGTE.

Raad van Toezicht: J. BOUWES, JOHS. TERPSTRA, MR. H. VAN DER VEGTE.

Verstrekt geld op eerste Hypotheek, zonder vooruitbetaling van rente. Geeft uit 4 pCt Pandbrieven, koers 100 pCt., in stukken van ƒ 1000.—, ƒ 500.—, ƒ 100.— en ƒ 50.— verkrijgbaar ten kantore der Bank, bij hare Agenten en bij alle Commissionnairs en Makelaars in effecten. Inlichtingen worden verstrekt te *Amsterdam* door de H.H.: L. G. WEISZ & Co. Westermarkt 21 en RADIUS en DANE, Keizersgracht 207 en *Hilversum*, Torenlaan 56; te *Rotterdam* door den heer H. DANE, Haringvliet 49.

De Directie:
M. BROUWER, Mr. W. SWITTERS, F. J. BOLT.

Onderlinge Nederlandsche Hypotheekbank.
GRONINGEN, Jacobijnerstraat 18. Interc. Tel. 825.

4 pCt. Pandbrieven, met winstaandeel, 100 pCt.

Directie:
BOMERS.
VAN SWINDEREN.

Van ***Ons Oude Nederland,*** *door* ***L. PENNING***

is thans de proefaflevering met uitvoerig prospectus in elken boekwinkel kosteloos te bekomen.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering,
gevestigd te
Amsterdam, Keizersgracht 547–549,
sluit alle Kapitaals-verzekeringen, Weduwe-pensioenen, Lijfrenten, enz.

MOERDIJK.

In hartelijken dank sinds de vorige opgaaf ontvangen: Van J. Adamse, Middelburg ƒ 0.50, A. W. S. te Vl. ƒ 2.50, H. Proes te Baarn ƒ 2.50, C. Broere, Lage Zwaluwe ƒ 10, van een vriend N. N. te Dinteloord ƒ 1, Notaris Dwarshuis, Rott. ƒ 1, P. Numan, Rott. ƒ 1, een 2de Coll. van de Geref. kerk te Klundert ƒ 13.7.

De Kerkeraad der Geref. kerk:
A. P. ARDON, *Voorzitter.*
W. SCHRIEK, *Scriba.*

Moerdijk, 6 October 1903.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
Door den heer G. W. Nederbragt te Velp ƒ 124; door den heer J. Sjaardema ƒ 24; door den heer D. Rinkema ƒ 17; van den heer H. W. te U. ƒ 25, door Ds. H. W. Felderhof ƒ 31; van den heer W. M. te L. ƒ 1; door den heer W. Veenendaal te Heelsum ƒ 9.50; van den heer J. v. d. K. te V. ƒ 1.
Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):
Van de Geref. kerk te Putten ƒ 7.35; van idem te Elburg ƒ 8.30; van idem te Rijswijk (1/2 coll.) ƒ 3.43; van idem te Axel A ƒ 7.66; van idem te den Bommel ƒ 2.50; van idem te Zegwaard ƒ 8.10.
Aan Schenkingen:
Van de Geref. Jongel. Vereen. „Spr. 9 : 10a" te Zwijndrecht (voor de Theol. fac.) ƒ 5.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

Verschenen:

HET METHODISME

DOOR

Dr. J. D. DU TOIT,

Prijs . . . f 1.75

BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdam.
Pretoria.

VEREENIGING VAN NEDERLANDSCHE PATROONS

BOAZ.

JAARVERGADERING op Vrijdag 16 October 1903, voorm. 10.30, in het lokaal van „Patrimonium", Nieuwe Heerengracht 95, te Amsterdam.

Des namiddags van 2—5 ure bespreking van de Stellingen van Ds. J. C. SIKKEL, over: „Vakorganisatie."

Alleen de leden van »Boaz" hebben toegang.

J. A. WORMSER,
Secretaris.

Gereformeerd Gymnasium,
te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften.

Goes: de K. K. ƒ 5; A. M. V. ƒ 1; G. d. H. ƒ 0.50; C. v. Z. ƒ 1; J. S. B. ƒ 1; F. G. C. R. ƒ 1.50. **Wolfertsdijk:** Ds. E. ƒ 1; C. J. ƒ 1; G. H. ƒ 5; C. S. ƒ 1; Wed. J. M. ƒ 1. **Kruiningen:** M. K. ƒ 1; J. V. ƒ 1; P. S. ƒ 1; J. W. ƒ 1; L. J. F. ƒ 1; F. H. ƒ 1; C. B. Czn. ƒ 1. **Zierikzee:** N. N. ƒ 25; H. K. ƒ 0.50; Gr. ƒ 1.50. **Bruinisse:** J. M. ƒ 1; D. v. d. B. Dz. ƒ 1; M. Z. ƒ 1; G. K. ƒ 0.50; H. J. P. B. ƒ 1; J. G. d. W. ƒ 2. **Ermelo:** Mej. E. K. ƒ 1. **Sommelsdijk:** J. J. ƒ 2. **Heinkenszand:** J. B. ƒ 1.50; J. v. D. ƒ 2. **Zevenbergen:** P. V. ƒ 1; Gez. R. ƒ 1; Mej. S. ƒ 2.50. Wed. W. d. L. ƒ 1. **Klundert:** Erv. C. E. ƒ 2.50; A. d. H. ƒ 2.50; Z. d. P. ƒ 1; L. P. ƒ 1; D. K. Hz. ƒ 1; C. d. H. ƒ 1; H. P. ƒ 1; Ds. A. J. M. ƒ 1. **Fijnaart:** A. L. K. ƒ 2.50; A. d. W. ƒ 1; A. K. Dz. ƒ 1; B. v. B. Bzn. ƒ 1; W. H. M. ƒ 1; H. H. v. d. P. ƒ 1.25; Z. ƒ 1; A. v. D. ƒ 1; J. M. Az. ƒ 1. **Hedel:** N. N. ƒ 2.50. **Gorinchem:** J. S. ƒ 1; C. J. L. ƒ 2; J. d. G. ƒ 0.50; A. S. ƒ 1; A. v. 't S. ƒ 1. **Raamsdonk:** A. D. Z. ƒ 1; Ds. J. C. C. V. ƒ 1. **Drimmelen:** A. v. L. ƒ 0.50; N. K. H. ƒ 0.50; J. S. ƒ 0.50; P. W. v. D. S. ƒ 0.50; C. L. S. ƒ 0.50; J. G. V. ƒ 1; G. J. V. ƒ 1; Wed. T. v. S. ƒ 0.50. **Zalt-Bommel:** Wed. I. H. Q. ƒ 0.50; H. A. d. J. ƒ 3.50; J. v. V. ƒ 1. **Almkerk:** K. B. ƒ 1; A. d. J. ƒ 1; A. d. J. Cz. ƒ 1; C. d. J. ƒ 1; Z. v. A. ƒ 1; H. v. d. K. ƒ 1; B. K. Pz. ƒ 2. **Nieuwendijk:** Edo. P. d. K. ƒ 1; Mej. A. J. d. D. ƒ 10. **Arnhem:** P. J. J. M. ƒ 2; D. S. A. H. ƒ 1; J. J. P. ƒ 1; H. J. F. Hz. ƒ 1; W. R. ƒ 1; J. v. D. ƒ 1; H. J. N. ƒ 1; C. K. ƒ 2; J. K. ƒ 1; R. G. ƒ 1; F. J. S. ƒ 1; G. P. ƒ 1; W. J. V. ƒ 1; J. d. R. ƒ 5; Wed. J. A. v. O. ƒ 5; Wed. G. M. ƒ 1; J. v. S. ƒ 1; **Harmelen:** J. V. ƒ 0.50; **Biggekerke:** P. P. ƒ 2. **Oostkapelle:** C. V. ƒ 1. **Gaastmeer:** J. O. ƒ 1; J. d. G. ƒ 1; J. IJ. ƒ 1; A. J. O. ƒ 1; A. P. W. ƒ 1. **Zutphen:** Mej. E. S. ƒ 0.50; G. J. M. ƒ 1; A. H. S. ƒ 1; M. J. S. ƒ 1; Mej. M. E. W. ƒ 1. **Nijmegen:** Wed. J. ƒ 1. **Lent:** W. R. ƒ 5. **Hees:** Mej. L. C. v. E. ƒ 1; Mevr. R. E. ƒ 2.50. **Doesburg:** Mej. A. M. N. ƒ 1; G. W. ƒ 1. **Dieren:** P. J. G. ƒ 0.50; H. G. O. ƒ 1; M. ƒ 0.50; B. P. ƒ 1; J. D. ƒ 0.50. **Oosterend:** A. G. ƒ 0.50; R. F. ƒ 1; F. Y. V. ƒ 1; L. W. J. V. ƒ 0.75. **Sneek:** F. G. ƒ 1; E. W. ƒ 1; F. S. ƒ 1; K. J. ƒ 1; A. F. ƒ 1; J. G. ƒ 1; C. R. ƒ 1. **Schraard:** H. H. ƒ 0.50; R. R. ƒ 0.50; D. D. R. ƒ 1. **Wons:** O. IJ. R. ƒ 1; C. v. d. G. ƒ 1. **Waaxens:** A. S. ƒ 2.50; D. S. B. ƒ 1. **Arum:** B. W. ƒ 1; J. D. H. ƒ 1. **Lollum:** K. S. ƒ 1; Tj. W. ƒ 1; O. B. ƒ 1; R. v. R. ƒ 1; R. P. ƒ 0.50; S. B. ƒ 1; Wed. F. D. W. ƒ 2. **Harlingen:** E. v. d. H. ƒ 1; Tj. A. ƒ 1; J. d. B. ƒ 0.50; J. v. V. ƒ 1; R. A. B. ƒ 0.50; L. J. K. ƒ 1; H. B. ƒ 0.50; Wed. W.—R. ƒ 1. **Oosthem:** A. W. K. ƒ 1; M. V. ƒ 0.50; H. P. W. ƒ 2; S. U. d. B. ƒ 1. **Wommels:** K. D. M. ƒ 1; G. G. M. ƒ 1; J. W. H. ƒ 1; S. A. Z. ƒ 1; Wed. T. ƒ 0.50; L. F. ƒ 1. **Ijlst:** N. ƒ 2.50; G. P. v. A. ƒ 1; W. L. ƒ 0.50; A. W. ƒ 0.50; W. O. ƒ 1; Wed. C. ƒ 0.50. **Scharnegoutum:** S. P. T. ƒ 1; P. T. ƒ 0.50; J. E. W. ƒ 2.50; L. V. ƒ 1. **Apeldoorn:** Mej. W. J. J. ƒ 2 50. **Rinsumageest:** K. H. ƒ 1.50; M. S. T. ƒ 0.50; T. K. ƒ 1; D. P. d. G. ƒ 1; K. W. d. J. ƒ 0.75; A. D. W. ƒ 0.50; G. L. v. d. B. ƒ 0.50; D. P. R. ƒ 1; A. H. T. ƒ 0.50; P. S. P. ƒ 1. **Oudega (W.):** Wed. H. v. d. M. ƒ 1; J. IJ. ƒ 1; H. Z. ƒ 0.50; S. T. H. ƒ 2; W. T. Z. ƒ 2.50; S. P. d. J. ƒ 1.50; J. v. d. M. ƒ 0.50; S. M. W. ƒ 1; A. H. ƒ 1. **Leeuwarden:** H. S. ƒ 1; T. M. J. ƒ 1; J. D. ƒ 1; E. W. ƒ 1; H. G. B. ƒ 1; A. S. ƒ 1; H. J. ƒ 1; Tj. T. ƒ 0.50; T. V. ƒ 0.50; B. V. ƒ 1; Wed. K. W. ƒ 1; Wed. C. A. ƒ 1; Wed. J. B. R. ƒ 1; Wed. B. ƒ 1. **Abbega:** A. P. ƒ 2; S. T. H. ƒ 1.50; K. G. ƒ 1; A. F. B. ƒ 1. **Hedg:** M. K. ƒ 1; K. O. ƒ 0.50; J. Z. ƒ 0.50; L. W. d. V. ƒ 1; J. Z. ƒ 0.50; T. U. A. ƒ 1; A. IJ. ƒ 1; W. J. ƒ 1; G. S. v. d. M. ƒ 1; G. W. v. d. M. ƒ 1; G. P. H. ƒ 1; J. A. S. ƒ 2; J. W. V. ƒ 2.50; J. B. ƒ 1; Wed. N. ƒ 1. **Hantumhuizen:** D. P. P. ƒ 2; P. D. P. ƒ 1; G. T. B. ƒ 1; S. J. D. ƒ 0.50; K. J. B. ƒ 1; K. D. P. ƒ 1; Wed. J. IJ. B. ƒ 1; **Dokkum:** Wed. G. T. W. ƒ 1; Gez. B. ƒ 1.50; H. J. ƒ 1; D. S. H. ƒ 2; M. M. H. ƒ 0.50; T. L. D. ƒ 0.50; J. H. T. ƒ 1; J. M. ƒ 0.50; A. H. ƒ 1; R. F. ƒ 1; P. B. ƒ 1; O. B. ƒ 1; D. K. ƒ 1; J. H. B. ƒ 1; D. H. ƒ 1; J. B. ƒ 2.50; A. H. ƒ 1; L. P. B. ƒ 1; K. W. ƒ 0.50; H. J. T. ƒ 1; S. H. ƒ 1. **Raard:** J. J. H. ƒ 1; J. P. J. F. ƒ 1; K. P. ƒ 0.50; G. H. J. Gr. ƒ 1; P. T. F. ƒ 0.50; P. v. d. H. ƒ 0.50; J. P. d. G. ƒ 1; T. en W. T. ƒ 1; T. F. ƒ 0.50; A. B. K. ƒ 1; J. d. J. ƒ 1.

N. B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen waarover per quitantie wordt beschikt.

Homoeopatische Apotheek
van ALBERT SOMMER,
AMSTERDAM, HEILIGEWEG, hoek Singel.
Grootste Inrichting in Nederland.
HENSELS TONICUM voor zenuwlijders, per fl. ƒ 1.20.
HAMAMELIS SUPPOSITORIAS, tegen aambeien, per doos ƒ 1.25.
Hoesttabletten, per flacon ƒ 0.60.
Spijsverteringstabletten, per flacon ƒ 0.75.
ARNICA HAAROLIE, **tegen het uitvallen van het haar**, per fl. ƒ 0.80 en ƒ 1.10.
Huisapotheken met handleiding ƒ 5.50.
Franco en gratis prijscourant en brochures.

Kerkbouw Nieuw Beerta.

Door de goedheid onzes Gods voor bovengenoemd doel ontvangen: van de Oud-Geref. Kerk van Bünde (Ostfriesland) 10 mark, van de Geref. Kerk van Groningen A. ƒ 25 en van J. Dronkers te Amsterdam ƒ 2.50.

Alzoo is onze hope niet beschaamd geworden. Hebben wij niet vele bijdragen te vermelden, toch zijn de weinige die ons toegekomen zijn, niet onbelangrijk, vooral die van Groningen A. waaruit ons voor de 2e maal gelden gewerden.

Echter ook nu nog is ons de dringende noodzakelijkheid opgelegd in de naam van Christus Jezus, den Koning der Kerk, uwe milddadigheid in te roepen.

Zooals de toestand thans is zou een aanmerkelijke schuld op deze kleine en zwakke gemeente gelegd moeten worden. Ze heeft wel een eigen leeraar, doch de zorgen tot diens onderhoud zijn slechts voor een klein deel ten haren laste, waartoe ze echter *al hare krachten* moet inspannen.

Geve de Heere, dat nog vele broeders en zusters, met barmhartigheid bewogen, ons iets van het hunne toezenden, opdat wij straks het oude vervallen gebouw kunnen verlaten en met dankbaarheid en blijdschap in het nieuwe intrek nemen.

Namens de Kerkeraad der Geref. Kerk van Nieuw Beerta
E. DRESSELHUIS, *scriba.*
H. REINERS, *predikant.*

Boekhandel van A. Fisscher,
Elisabethstraat 3, Utrecht:

Na ontvangst van postwissel worden de **Koraalboeken** franco toegezonden:

WORP, De Psalmen	ƒ 3.—
WORP, De Evang. Gezangen	„ 3.—
WORP, Vervolgbundel	„ 3.—
DE VRIES, De Psalmen	„ 4.25
DE VRIES, De Evang. Gezangen	„ 3.60
DE VRIES, Vervolgbundel	„ 2.75
LITZAU, Ps., Gez. en Vervolgbundel	„ 3.90
KRUIJS, De Psalmen	„ 3.50
KRUIJS, De Evang. Gez. en Vervolgbundel	„ 3.50
VAN EYKEN, De Psalmen	„ 6.—
VAN EYKEN, Evang. Gezangen	„ 5.—
GOTZ, De Psalmen	„ 1.75

De boeken zijn alle solide gebonden.

Bij J. H. KOK, te Kampen, verscheen heden een

NIEUWE UITGAVE in afleveringen van

Salomo's Spreuken.

Gerangschikt en verklaard door

J. KOK,

V. D. M. te Nijmegen.

2e druk. Aflevering I.

Deze uitgave zal compleet zijn in 17 afl. à 25 CENT.

Dit werk is tevens COMPLEET TE BEKOMEN in 2 deelen. De prijs is dan ƒ 4.25. In 2 linnen banden ƒ 5.25. In 2 Marocco leder banden ƒ 5.75.

Bij elken Boekh. ter inzage te bekomen.

Vraag de uitvoerige prospectus.

Dit schoone werk bevelen we zeer aan. *Zijn studie is* ***eenig in*** *haar soort, diep in den grondlijn opgevat en warm in de uitwerking.* *Dr. A. KUYPER.*

Boek- en Courantdrukkerij:
DE ERVEN KRÖBER & BAKELS,
Amsterdam.